

ลักษณะ 2

บิตามารคากับบุตร

หมวด 1

บิตามารคา

มาตรา 1536 เด็กเกิดแก่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี หรือเคยเป็นสามี แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่บุตรที่เกิดจากหญิงก่อนที่ไต่คำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ หรือภายในระยะเวลาสามร้อยสิบวันนับแต่วันนั้น

มาตรา 1537 ในกรณีที่หญิงทำการสมรสใหม่นั้นเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 1453 และคลอดบุตรภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กที่เกิดแก่หญิงนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีคนใหม่ และห้ามมิให้นำข้อสันนิษฐานในมาตรา 1536 ที่ว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีเดิมมาใช้บังคับ ทั้งนี้ เว้นแต่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าเด็กมิใช่บุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีคนใหม่นั้น

มาตรา 1538 ในกรณีที่หญิงทำการสมรสฝ่าฝืนมาตรา 1452 และหญิงนั้นคลอดบุตรภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรส ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีคนใหม่ และห้ามมิให้นำข้อสันนิษฐานในมาตรา 1536 วรรคหนึ่ง ว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีเดิมมาใช้บังคับ ทั้งนี้ เว้นแต่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าเด็กมิใช่บุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีคนใหม่นั้น

มาตรา 1539 เด็กตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1536 ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามี จะไม่รับเป็นบุตรของคนที่ได้ โดยฟ้องเด็กกับมารดาด้วยกันเป็นจำเลยและพิสูจน์ได้ว่าคนไม่ได้ อยู่ร่วมกับมารดาเด็กในระยะเวลาตั้งครรภ์ คือระหว่างรอยแปดสิบวันถึงสามร้อยสิบวันก่อน เด็กเกิดหรือคนไม่สามารถเป็นบิดาของเด็กได้เพราะเหตุอย่างอื่น

แต่ถ้าในขณะที่ยื่นฟ้องมารดาเด็กไม่มีชีวิตอยู่ จะฟ้องเด็กกับผู้เดียวเป็นจำเลยก็ได้ ถ้าเด็กไม่มีชีวิตอยู่ไม่ว่ามารดาของเด็กจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ จะยื่นคำร้องขอให้ศาลแสดงว่าเด็ก นั้นไม่เป็นบุตรก็ได้ ในกรณีที่มารดาของเด็กหรือทายาทของเด็กยังมีชีวิตอยู่ ให้ศาลส่งสำเนา คำร้องนี้ไปให้ด้วย และถ้าศาลเห็นสมควร จะส่งสำเนาคำร้องไปให้อัยการพิจารณาเพื่อ ทำเนียบคดีแทนเด็กด้วยก็ได้

มาตรา 1540 ในกรณีที่กล่าวในมาตรา 1539 ถ้าชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามี พิสูจน์ได้ว่าเด็กเกิดในเวลาน้อยกว่าร้อยสิบแปดวันภายหลังจากการสมรส ชายผู้เป็นหรือเคย เป็นสามีไม่จำเป็นต้องพิสูจน์อย่างอื่นอีกในข้อไม่รับเด็กเป็นบุตร

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีได้ร่วม ประเวณีกับมารดาเด็กในระยะเวลาตั้งครรภ์ ตามมาตรา 1539

มาตรา 1541 ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีจะฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา 1539 ไม่ได้ ถ้าปรากฏว่าคนเป็นผู้แจ้งการเกิดของเด็กในทะเบียนคนเกิดเองว่าเป็นบุตรของ ตนหรือจัดหรือยอมให้มีการแจ้งดังกล่าว

มาตรา 1542 การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีต้อง ฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันเด็กเกิด ถ้าฟ้องภายหลังจากนั้นจะคงพิสูจน์ว่าตนเพิ่งรู้ถึงการเกิดของ เด็กและยังไม่พ้นสามเดือนนับแต่วันที่ใครก็ตามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดของเด็ก

ในกรณีที่มิคำพิพากษาของศาลแสดงว่าเด็กมิใช่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชาย ผู้เป็นสามีคนใหม่ตามมาตรา 1537 หรือมาตรา 1538 ถ้าผู้เคยเป็นสามีเดิมซึ่งฟ้องด้วยบท สันนิษฐานว่า เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนตามมาตรา 1536 ประสงค์จะฟ้องคดีไม่รับ

เด็กเป็นบุตร ให้ฟ้องคดีภายในสามเดือน นับแต่วันที่รู้ว่ามีค่าพิพาทจนถึงที่สุด แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดของเด็ก

มาตรา 1543 ในกรณีที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีได้ฟ้องคดีที่ไม่รับเด็กเป็นบุตรแล้วและตายก่อนคดีนั้นถึงที่สุด ผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็กหรือผู้จะเสียสิทธิรับมรดกเพราะการเกิดของเด็กนั้น จะขอเขาเป็นคู่ความแทนที่หรืออาจถูกเรียกให้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีก็ได้

มาตรา 1544 การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็กหรือผู้จะเสียสิทธิรับมรดกเพราะการเกิดของเด็ก อาจฟ้องได้ในกรณีต่อไปนี้

(1) สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีตายก่อนตนระยะเวลาที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีจะพึงฟ้องได้

(2) เด็กเกิดภายหลังการตายของสามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามี การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรในกรณี (1) ต้องฟ้องภายในหกเดือนนับแต่วันที่สามีหรือผู้ที่เคยเป็นสามีตาย การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรในกรณี (2) ต้องฟ้องภายในหกเดือนนับแต่วันที่เด็กเกิด

มาตรา 1545 เด็กอาจร้องขอให้ย้ายการยกคดีขึ้นว่ากล่าวปฏิเสธความเป็นบุตรขอมควยกฎหมายตามมาตรา 1536 ของชายผู้เป็นสามีของมารดาของตนได้ถ้าตนมิได้เป็นบุตรสืบสายโลหิตของชายผู้เป็นสามีของมารดา และ

(1) สามีของมารดาถึงแก่ความตายหรือถือว่าถึงแก่ความตายเพราะมีคำสั่งศาลแสดงว่าเป็นคนสาบสูญ และในขณะที่ถึงแก่ความตายหรือถือว่าถึงแก่ความตายนั้น สามีของมารดายังคงมีสิทธิฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรได้ตามมาตรา 1542

(2) การสมรสระหว่างสามีของมารดากับมารดาได้สิ้นสุดลงด้วยการหย่าศาลพิพาททำให้เพิกถอนหรือศาลพิพาทษาแสดงว่าเป็นโมฆะ

(3) สามีของมารดาทั้งมารดาที่มีอายุเกินสามปี และ
ไม่เป็นที่คาดหมายไว้ว่าจะกลับมาอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอีก แต่ความซื่อสัตย์ให้ไว้ยังอยู่ใน
กรณีที่มีสามีของมารดาทั้งมารดาอยู่ต่างหากจากกันตามคำสั่งของศาลตามมาตรา 1462

(4) มารดาได้ทำการสมรสกับชายผู้ซึ่งเด็กนั้นเป็นผู้สืบสายโลหิต

(5) สามีของมารดากระทำความผิดต่อหน้าที่ในฐานะเป็นบิดาซึ่งเป็นผล
เสียหายแก่เด็กถึงขนาดยอมที่เด็กจะปฏิเสธความสัมพันธ์กับสามีของมารดาในฐานะบุตรกับ
บิดา

(6) สามีของมารดาประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือดำเนินชีวิตโดย
ไร้เกียรติหรือนิคศีลธรรม ทั้งนี้ ถึงขนาดยอมที่เด็กจะปฏิเสธความสัมพันธ์กับสามีของมารดา
ในฐานะบุตรกับบิดา หรือ

(7) สามีของมารดาเป็นโรคร้ายทางกรรมพันธุ์ และมีเหตุอันควร
เห็นได้ว่าการที่สามีของมารดาเป็นโรคร้ายเช่นนั้นจะเป็นที่เสียหายแก่ตน ถึงขนาดยอมที่เด็ก
จะปฏิเสธความสัมพันธ์กับสามีของมารดาในฐานะบุตรกับบิดา

การฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายในกรณี (1) (2) (4) (5)
หรือ (6) ต้องฟ้องภายในสองปีนับแต่วันที่เด็กรู้ว่าตนมิใช่เป็นบุตรสืบสายโลหิตของชายผู้เป็น
สามีของมารดา และใคร่ขอเท็จจริงดังกล่าวใน (1) (2) (4) (5) หรือ (6) นั้นแล้ว

มาตรา 1546 เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบ
ด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

มาตรา 1547 เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกัน จะเป็นผู้ชอบด้วย
กฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาล
พิพากษาว่าเป็นบุตร

มาตรา 1548 บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นผู้ชอบด้วยกฎหมายได้ต่อเมื่อเด็ก
หรือมารดาเด็กไม่คัดค้านว่าบุตรจดทะเบียนมิใช่บิดา ถ้ามีการคัดค้านเช่นนั้น การจดทะเบียน
ว่าเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความการขอจดทะเบียนไปยังเด็กและมารดาเด็ก ถ้าไม่คัดค้านว่า ผู้ขอจดทะเบียนมิใช่บิดาภายในหกสิบวันนับแต่การแจ้งความนั้นถึงเด็กหรือมารดาเด็ก ให้ถือว่าเด็กหรือมารดาเด็กไม่ทักใจคัดค้าน ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทย ให้ขยายเวลานั้นเป็นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

มาตรา 1549 เมื่อนายทะเบียนได้แจ้งการขอจดทะเบียนขอรับเด็กเป็นบุตรขอด้วยกฎหมายไปยังเด็กและมารดาเด็กตามมาตรา 1548 แล้ว ไม่ว่าเด็กหรือมารดาเด็กจะคัดค้านการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา 1548 หรือไม่ ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน เก้าสิบวันนับแต่วันแจ้งการขอจดทะเบียนถึงเด็กหรือมารดาเด็ก เด็กหรือมารดาเด็กอาจแจ้งให้นายทะเบียนจับบันทึกไว้ได้ว่าผู้ขอจดทะเบียนไม่สมควรเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด

เมื่อได้มีคำแจ้งของเด็กหรือมารดาเด็กดังกล่าวในวรรคหนึ่งแล้ว แม้จะได้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา 1548 บิดาของเด็กก็ยังใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดตามที่เด็กหรือมารดาเด็กแจ้งว่าบิดาไม่สมควรเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้นไม่ได้ จนกว่าศาลจะพิพากษาให้บิดาของเด็กใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด หรือกำหนดเวลา เก้าสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือมารดาเด็กแจ้งต่อนายทะเบียนว่าผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดนั้นได้ลวงพันไปโดยเด็กหรือมารดาเด็กมิได้ร้องขอต่อศาลให้พิพากษาว่าผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่เป็นผู้สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด

ในคดีที่ศาลพิพากษาว่าผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเป็นผู้ไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ศาลจะพิพากษาในคดีเดียวกันนั้นให้ผู้ใดเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือเป็นผู้ปกครองเพื่อการปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

มาตรา 1550 การคัดค้านว่าผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่เป็นบิดา
ตามมาตรา 1548 หรือการแจ้งให้นายทะเบียนบันทึกไว้ว่าผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร
ไม่สมควรเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดตามมาตรา 1549 ถ้าผู้ซึ่งคัดค้านหรือ
แจ้งให้นายทะเบียนบันทึกเป็นเด็กมีอายุไม่ถึงสิบห้าปี การคัดค้านหรือการแจ้งนั้น จะคงได้
รับความยินยอมของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองก่อน

มาตรา 1551 ในกรณีที่มีการคัดค้านว่าผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่
บิดาของเด็ก เมื่อผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนำคดีไปสู่ศาลขอให้ศาลพิพากษาว่าผู้ซึ่ง
ของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเป็นบิดาของเด็ก เด็กหรือมารดาเด็กจะขอให้ศาลพิพากษาในคดี
เดียวกันนั้นก็ได้ว่า ผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแม้จะเป็นบิดาของเด็ก ก็เป็นผู้ไม่สมควร
ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำความในวรรคสามของ มาตรา
1549 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1552 ในกรณีที่เด็กไม่มีมารดาหรือมีมารดาแต่มารดาถูกถอนอำนาจ
ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ก่อนหน้าที่จะมีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และศาลได้ตั้งผู้
อื่นเป็นผู้ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ถ้าผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเห็นว่าเพื่อประโยชน์
แก่เด็ก คนสมควรเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ผู้ซึ่งของจกทะเบียนจะร้องขอต่อ
ศาลให้ศาลมีคำสั่งถอนความเป็นผู้ปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดโดยให้ผู้ซึ่งของจกทะเบียนเป็นผู้ใช้
อำนาจปกครองก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องร้องขอต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนหรือ
วันที่ศาลได้มีคำสั่งอันถึงที่สุดให้จดทะเบียน

มาตรา 1553 ในกรณีที่มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมไว้ก่อนที่มีการของจก
ทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ถ้าผู้ซึ่งของจกทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเห็นว่า เพื่อประโยชน์แก่เด็กคน
สมควรเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดให้นำมาตรา 1552 มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา 1554 ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กรับเป็นบุตรเพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมีบิดาก็คือ แต่คงฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่มีการจดทะเบียนนั้น อนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

มาตรา 1555 การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(1) เมื่อมีการสมรสกันระหว่างเรา บุคกรเรา หรือหญิงที่เกี่ยวพันกับหญิงมารดา โดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(2) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางชั่วร้าย หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(3) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน

(4) เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยบิดาเป็นผู้จดทะเบียนนั้นเอง หรือการจดทะเบียนนั้นได้กระทำด้วยความรู้เห็นยินยอมของบิดา

(5) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(6) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของชายอื่น

(7) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร

พฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรนั้น ให้พิจารณาข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องกับบิดากับบุตรซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็กกับครอบครัวที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่น บิดาให้การศึกษา ให้ความอุปการะเลี้ยงดูหรือยอมให้เด็กนั้นใช้ชื่อสกุลของคนหรือโดยเหตุประการอื่น

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น ถ้าปรากฏว่าชายไม่อาจเป็นบิดาของเด็กนั้นได้ ให้ยกฟ้องเสีย

มาตรา 1556 การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรในระหว่างที่เด็กเป็นผู้เยาว์ ถ้าเด็กมีอายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ ผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กเป็นผู้ฟ้องแทน ในกรณีที่เด็กไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือมีแต่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ญาติสนิทของเด็กหรืออัยการอารงรองขอศาลให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีเพื่อทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนเด็กก็ได้

เมื่อเด็กมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ เด็กต้องฟ้องเอง ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม

ในกรณีที่เด็กบรรลุนิติภาวะแล้ว จะต้องฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันบรรลุนิติภาวะ

ในกรณีที่เด็กตายในระหว่างที่เด็กนั้นยังมีสิทธิฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรอยู่ ผู้สืบสันดานของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ ถ้าผู้สืบสันดานของเด็กใคร่เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตรมาก่อนวันที่เด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็กจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เด็กนั้นตาย ถ้าผู้สืบสันดานของเด็กใคร่เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตรภายหลังที่เด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็กจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้เหตุดังกล่าว แต่ทั้งนี้ต้องไม่พ้นสิบปีนับแต่วันที่เด็กนั้นตาย

การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรในระหว่างที่ผู้สืบสันดานของเด็กเป็นผู้เยาว์ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1557 การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547 มีผล

- (1) นับแต่วันสมรส ในกรณีที่บิดามารดาสมรสกันภายหลัง
- (2) นับแต่วันจดทะเบียน ในกรณีที่บิดาจจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร
- (3) นับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

แต่ทั้งนี้จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะไต่จกทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษา

มาตรา 1558 การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรของผู้ตายที่ใดฟ้องภายใน
กำหนดอายุความมรดก ศาลาศาสดาศึกษาว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย เด็ก
นั้นมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม

ในกรณีที่ได้มีการแบ่งมรดกไปแล้ว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่า
ด้วยเรื่องลามาภิควรโตมาไซบังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1559 เมื่อใดจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนมิได้

มาตรา 1560 บุตรเกิดระหว่างสมรส ซึ่งศาลาศึกษาให้เพิกถอนภายหลัง
นั้นให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

หมวด 2

สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

มาตรา 1561 บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา

ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา

มาตรา 1562 ผู้ใดจะฟ้องบุตการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามีได้ แต่เมื่อ
ผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขออัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา 1563 บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

มาตรา 1564 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควร
แก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะผู้ทุพพ
ภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

มาตรา 1565 การร้องขอค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรหรือขอให้บุตรได้รับการ
อุปการะเลี้ยงดูโดยประการอื่น นอกจากอัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวตามมาตรา 1562 แล้ว
บิดาหรือมารดาจะนำคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา 1566 บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ที่อำนาจปกครองของบิดา

มารดา

อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) บิดาหรือมารดาตาย
- (2) ไม่แน่นอนว่าบิดาหรือมารดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (3) บิดาหรือมารดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือน

ไร้ความสามารถ

- (4) บิดาหรือมารดาต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน
- (5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา

อำนาจปกครองอยู่กับมารดาในกรณีที่บุตร เกิดจากหญิงที่มีคู่สมรสกับชาย และยังมีคู่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547

มาตรา 1567 ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

- (1) กำหนดที่อยู่ของบุตร
- (2) ทำโหมบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
- (3) ใ้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป
- (4) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 1568 เมื่อบุคคลใดมีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองที่มีต่อบุตรอยู่กับผู้ที่มีบุตรนั้นติดมา

มาตรา 1569 ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร ในกรณีที่บุตรถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี

มาตรา 1570 คำบอกกล่าวที่ผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1566 หรือมาตรา 1568 แจงไปหรือรับแจงมาให้ถือว่าเป็นคำบอกกล่าวที่บุตรได้แจงไปหรือรับแจงมา

มาตรา 1571 อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยกรรมวิธีที่ระวางเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ

มาตรา 1572 ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำหน้าที่บุตรจะต้องทำเองโดยมิได้รับความยินยอมขอบุตรไม่ได้

มาตรา 1573 ถ้าบุตรมีเงินได้ ให้ใช้เงินนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาก่อน ส่วนที่เหลือผู้ใช้อำนาจปกครองต้องเก็บรักษาไว้เพื่อส่งมอบแก่บุตร แต่ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองไม่มีเงินได้เพียงพอแก่การครองชีพตามสมควรแก่ฐานะ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะใช้เงินนั้นตามสมควรก็ได้ เว้นแต่จะเป็นเงินได้ที่เกิดจากทรัพย์สินโดยการให้โดยเสน่หา หรือพิทักษ์กรรม ซึ่งมีเงื่อนไขว่ามิให้ผู้ใช้อำนาจปกครองได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ๆ

มาตรา 1574 นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะห้ามมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก จำนอง ปลดจำนอง ให้แก่ผู้จำนอง หรือโอนสิทธิจำนองสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้

(2) ก่อตั้งหรือกระทำให้สุดสิ้นของทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินอันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

(3) จำหน่ายหรือยกข้อผูกพันที่จะให้จำหน่ายไปซึ่งสิทธิเรียกร้องที่มุ่งจะก่อตั้งหรือโอนไปซึ่งทรัพย์สินในที่ดิน หรือที่จะทำให้ที่ดินปลอดจากสิทธิดังกล่าว

(4) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี หรือให้เช่าอสังหาริมทรัพย์

(5) ขาย หรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์ หรือเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ที่ผู้เยาว์ได้มาโดยการรับมรดก หรือโดยการให้โดยเสน่หาจากบุคคลอื่นนอกจากบิดาหรือมารดา

(6) ใ้กู้ยืมเงิน

(7) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์ นอกจากในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1598/4 (1) (2) หรือ (3)

(8) ประนีประนอมยอมความ

(9) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่จะเอาเงินไคของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะ หรือการสังคมพอสมควรแก่ฐานะของผู้เยาว์

(10) ไม่รับมรดกหรือการให้โดยเสน่หาซึ่งไม่มีเงื่อนไข หรือคำการ

ติดพัน

(11) รับหรือไม่รับมรดก หรือการให้โดยเสน่หา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือ

คำการติดพัน

(12) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลปกครองวินิจฉัย

(13) เขาเป็นผู้ค้ำประกันหรือเป็นผู้รับเงื่อนไข หรือเป็นผู้ประกันผู้ต้องหา หรือจำเลยหรือนำเอาทรัพย์สินไปเป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือทำนิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ของรับเป็นผู้ชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น

มาตรา 1575 ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือ ประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองของใครรับอนุญาตจากศาลก่อนจึงทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา 1576 ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1575 ให้หมายความรวมถึงประโยชน์ในกิจการดังต่อไปนี้ด้วย
คือ

(1) ประโยชน์ในกิจการที่กระทำกับห้างหุ้นส่วนสามัญที่บุคคลดังกล่าว นั้นเป็นหุ้นส่วน

(2) ประโยชน์ในกิจการที่กระทำกับห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่บุคคลดังกล่าว นั้นเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด

มาตรา 1577 บุคคลใดจะโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์โดยพินัยกรรมหรือโดยการให้โดยเสนหาซึ่งมีเงื่อนไขให้บุคคลอื่น นอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือถ้ามิได้ระบุไว้ก็ให้ศาลสั่ง แต่การจัดการทรัพย์สินนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 60 มาตรา 61 มาตรา

63

มาตรา 1578 ในกรณีที่อำนาจปกครองสิ้นไปเพราะผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องรับส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการ และมีบัญชีในการนั้นให้ผู้บรรลุนิติภาวะเพื่อรับรอง ถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมด้วยบัญชี

ในกรณีที่อำนาจปกครองสิ้นไปเพราะเหตุอื่นนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่งให้มอบทรัพย์สิน บัญชี และเอกสารที่เกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินให้แก่ผู้ใช้อำนาจปกครอง ถ้ามี หรือผู้ปกครองแล้วแต่กรณี เพื่อรับรอง

มาตรา 1579 ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายและมีบุตรที่เกิดด้วยกัน และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจะสมรสใหม่ ถ้าคู่สมรสนั้นได้ครอบครองทรัพย์สินอันเป็นส่วนหนึ่งของบุตรไว้อย่างถูกต้องแล้ว จะส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุตรในเมื่อสามารถจัดการก็ได้ หรือมิฉะนั้น จะเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้บุตรเมื่อถึงเวลาอันสมควรก็ได้ แต่ถ้าทรัพย์สินใดเป็นเจ้าพวกที่ระบุไว้ในมาตรา 456 หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ ให้ลงชื่อบุตรเป็นเจ้าของรวมในเอกสารนั้น ก่อนที่จะจัดการดังกล่าวคู่สมรสนั้นจะทำการสมรสมิได้

ในกรณีที่มิใช่เหตุอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้คู่สมรสดังกล่าวทำการสมรสไปก่อนก็ได้ คำสั่งศาลเช่นว่านี้ ให้ระบุไว้ด้วยว่า ให้คู่สมรสปฏิบัติภารแบ่งแยกทรัพย์สินและทำบัญชีทรัพย์สินตามความในวรรคหนึ่งภายในกำหนดเวลาเท่าใดภายหลังจากการสมรสนั้นด้วย

ในกรณีที่การสมรสได้กระทำไปโดยมิได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่คู่สมรสไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลดังกล่าวในวรรคสอง เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง

หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรืออัยการร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ถอนอำนาจปกครองจากคู่สมรสนั้น หรือจะมอบให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำบัญชีและลงชื่อบุตรเป็นเจ้าของรวมในเอกสารตั้งกฏเกณฑ์โดยให้คู่สมรสเสียค่าใช้จ่ายก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่าบุตรบุญธรรมของคู่สมรสที่ตายไปและที่มีชีวิตอยู่ทั้งสองฝ่ายเป็นบุตรที่เกิดจากคู่สมรส

มาตรา 1580 เมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อมีผู้ปกครองคนใหม่ผู้เยาว์ผู้บรรลุนิติภาวะหรือผู้ปกครองคนใหม่จะให้การรับรองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ก็ต่อเมื่อได้รับมอบทรัพย์สิน บัญชี และเอกสารตามมาตรา 1578 แล้ว

มาตรา 1581 คดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินในระหว่างผู้เยาว์กับผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อำนาจปกครองสิ้นไป

ถ้าอำนาจปกครองสิ้นไปขณะบุตรยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ให้เริ่มนับอายุความในวรรคหนึ่งตั้งแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อมีผู้แทนโดยชอบธรรมขึ้นใหม่

มาตรา 1582 ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถโดยคำสั่งของศาลก็ดี ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวแก่ตัวผู้เยาว์โดยมิชอบก็ดี ประพฤติชั่วร้ายก็ดี ในกรณีเหล่านี้ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติของผู้เยาว์ หรืออัยการร้องขอให้ถอนอำนาจปกครองเสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองล้มละลายก็ดี หรือจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในทางที่ผิดจนอาจเป็นภัยก็ดี ศาลจะสั่งตามวิธีในวรรคหนึ่งให้ถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินเสียก็ได้

มาตรา 1583 ผู้ถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดนั้น ถ้าเหตุตั้งกฏไว้โน้มนำมาก่อนสิ้นไปแล้ว และเมื่อตนเองหรือญาติของผู้เยาว์ร้องขอ ศาลจะสั่งให้มีอำนาจปกครองตั้งเดิมก็ได้

มาตรา 1584 การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุให้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ตามกฎหมาย

หมวด 3

ความปกครอง

มาตรา 1585 บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดา
ถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะจัดให้มีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองตามมาตรา 1582 จะตั้งผู้
ปกครองเพื่อจัดการทรัพย์สินเป็นพิเศษก็ได้

มาตรา 1586 ผู้ปกครองตามมาตรา 1585 จะตั้งโดยพินัยกรรมของบิดาหรือ
มารดาซึ่งตายที่หลังก็ได้ หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรืออัยการร้องขอ ศาลจะตั้งก็ได้

มาตรา 1587 บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกตั้งเป็นผู้ปกครองได้ เว้นแต่

- (1) ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (2) ผู้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลาย
- (3) ผู้ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะปกครองผู้เยาว์ หรือทรัพย์สินของผู้เยาว์
- (4) ผู้ซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับผู้เยาว์ ผู้บุพการีหรือพี่น้องรวม

บิดามารดาหรือรวมแต่บิดาหรือมารดากับผู้เยาว์

- (5) ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายที่หลังได้ระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

มาตรา 1588 ถ้าหากต่อมาผู้ซึ่งมีส่วนได้เสียหรืออัยการพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่
ศาลตั้งหรือที่บิดามารดาตั้งโดยพินัยกรรม เป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา 1587 ให้ศาลพิพากษา
เพิกถอนคำสั่งตั้งบุคคลดังกล่าวนั้นเสีย และมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร

การเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองไม่มีผลกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอก
ผู้ทำการโดยสุจริต เว้นแต่ในกรณีการเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองที่ต้องห้ามตามมาตรา 1587

(๑) การกระทำของผู้ปกครองไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ ไม่ว่าบุคคลภายนอกจะใดกระทำการโดย
สุจริตหรือไม่

มาตรา 1589 บุคคลใดจะบรรลุนิติภาวะหรือไม่ก็ตาม ถ้ายังมีโศกสมรสและศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้บิดาและมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ถ้ามีบิดาหรือมารดา ให้บิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ปกครอง บิดาหรือมารดาเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ให้คำสั่งนั้นมีผลเป็นการถอนผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นด้วย

มาตรา 1590 ผู้ปกครองมิได้คราวหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ในกรณีที่มิได้เหตุผลสมควร ศาลจะตั้งผู้ปกครองหลายคนให้ระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจให้ไว้เฉพาะคนหนึ่ง ๆ ก็ได้

มาตรา 1591 ความเป็นผู้ปกครองนั้นเริ่มแต่วันทราบคำออกกล่าวการตั้ง

มาตรา 1592 ให้ผู้ปกครองรับทำบัญชีทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองให้เสร็จภายในสามเดือนนับแต่วันทราบการตั้ง แต่ผู้ปกครองจะร้องต่อศาลก่อนสิ้นกำหนดขอให้ยืดเวลาก็ได้

บัญชีนั้นต้องทำคชหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งต้องเป็นญาติของผู้อยู่ในปกครอง ถ้าหาญาติไม่ได้จะให้ผู้อื่นเป็นพยานก็ได้

มาตรา 1593 ให้ผู้ปกครองยื่นสำเนาบัญชีทรัพย์สินที่ตนรับรองว่าถูกต้องต่อศาลฉบับหนึ่ง ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้ทำบัญชีทรัพย์สินแล้ว และศาลจะสั่งให้ผู้ปกครองชี้แจงเพิ่มเติมหรือให้นำเอกสารมาประกอบเพื่อแสดงให้เห็นว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้วก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าบัญชีถูกต้องแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ถ้าศาลมิได้แจ้งให้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันยื่นบัญชี หรือวันชี้แจงเพิ่มเติมหรือวันนำเอกสารยื่นประกอบแล้วแต่กรณี ให้ถือว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้ว

มาตรา 1594 ถ้าผู้ปกครองไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับการทำบัญชีทรัพย์สินหรือการขึ้นบัญชีทรัพย์สินให้ถูกต้องครบถ้วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1592 หรือมาตรา 1593 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลซึ่งสั่งตามมาตรา 1593 หรือศาลไม่พอใจในบัญชีทรัพย์สินเพราะทำให้ความเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่สุจริต หรือเห็นได้ชัดว่าผู้ปกครองหย่อนความสามารถศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองนั้นเสียก็ได้

มาตรา 1595 ก่อนที่ศาลยอมรับบัญชีนั้น ห้ามมิให้ผู้ปกครองทำกิจการใด เว้นแต่เป็นการเร่งร้อนและจำเป็น แต่จะยกข้อห้ามดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนไม่ได้

มาตรา 1596 ถ้ามีหนี้เป็นคุณแก่ผู้ปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง หรือเป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองแจ้งขอความเหล่านี้นต่อศาลก่อนลงมือทำบัญชีทรัพย์สิน

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามีหนี้เป็นคุณแก่ตนแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง และมีได้แจ้งขอความนั้นต่อศาล หนี้ของผู้ปกครองนั้นยอมสูญไป

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่ามีหนี้เป็นโทษต่อตน แต่เป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครอง และมีได้แจ้งขอความนั้นต่อศาล ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา 1597 เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ผู้ปกครอง

(1) หาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง ตลอดจนการมอบคืนทรัพย์สินนั้น

(2) แดงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา 1598 ในระหว่างปกครอง ถ้าผู้อยู่ในปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมรดกหรือการให้โดยเสนหา ให้ตามมาตรา 1592 ถึงมาตรา 1597 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1598/1 ให้ผู้ปกครองทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละครั้งนับแต่วันเป็นผู้ปกครอง แต่เมื่อศาลได้รับบัญชีปีแรกแล้วจะสั่งให้ส่งบัญชีเช่นว่านั้นในระยะเวลาเกินหนึ่งปีก็ได้

มาตรา 1598/2 ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1564 วรรคหนึ่ง และมาตรา 1567

มาตรา 1598/3 ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ที่อยู่ในปกครอง ให้นำมาตรา 1570 มาตรา 1571 มาตรา 1572 มาตรา 1574 มาตรา 1575 มาตรา 1576 และมาตรา 1577 มาใช้บังคับแก่ผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ในปกครองโดยอนุโลม

มาตรา 1598/4 เงินไต่ของผู้ที่อยู่ในปกครองนั้น ผู้ปกครองยอมให้ไต่ตามสมควรเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาของผู้ที่อยู่ในปกครอง ถ้ามีเหลือให้ใช้เพื่อแสวงผลประโยชน์เฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

- (1) ซื้อพันธบัตรรัฐบาลไทยหรือพันธบัตรที่รัฐบาลไทยค้ำประกัน
- (2) รัชชายฝ่ายหรือรับจ้างของอสังหาริมทรัพย์ในลำดับแรก แต่จำนวนเงินที่รัชชายฝากหรือรับจ้างของกองไม่ เกินถึงราคาตลาดของอสังหาริมทรัพย์นั้น
- (3) ฝากประจำในธนาคารที่ไต่ตั้งขึ้นโดยกฎหมายหรือที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในราชอาณาจักร

(4) ลงทุนอย่างอื่นซึ่งศาลอนุญาตเป็นพิเศษ

มาตรา 1598/5 ถ้าผู้อยู่ในปกครองรู้จักผิดชอบและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ เมื่อผู้ปกครองจะทำกิจการใดที่สำคัญให้ปรึกษาหารือผู้อยู่ในปกครองก่อนหาที่จะทำการที่ผู้อยู่ในปกครองได้ยินยอมควยนั้นหากผู้ปกครองให้พ้นจากความรับผิดชอบ

มาตรา 1598/6 ความปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองตาย บรรลุนิติภาวะหรือตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 1589

มาตรา 1598/7 ความเป็นผู้ปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้ปกครองตาย เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ลาออกหรือถูกถอนโดยคำสั่งของศาล

การลาออกจากความเป็นผู้ปกครองจะกระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา 1598/8 ถ้าผู้ปกครองละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ที่ تعیینเลือกอย่างร้ายแรงในหน้าที่ที่ ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิดที่ ประพฤติมิชอบให้เห็นว่าไม่สมควรแก่หน้าที่อันต้องไว้วางใจที่ เป็นบุคคลล้มละลายก็ หรือมีกรณีดังบัญญัติไว้ในมาตรา 1588 ก็ให้ศาลสั่งถอนผู้ปกครองเสีย

ถ้าผู้ปกครองหย่อนความสามารถในหน้าที่ ถึงแม้ว่าจะมิถึงกระทำผิดหน้าที่ เมื่อประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในปกครองน่าจะเป็นอันตราย ศาลจะสั่งให้ถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา 1598/9 การร้องขอให้ถอนผู้ปกครองตามมาตรา 1598/8 นั้น ผู้ที่อยู่ในปกครองซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ หรือญาติของผู้ที่อยู่ในปกครองหรืออัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้

มาตรา 1598/10 ในระหว่างพิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้ปกครอง ศาลจะตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองแทนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา 1598/11 ถ้าความปกครองหรือความเป็นผู้ปกครองสิ้นสุดลง ให้ผู้ปกครองหรือทายาทรับส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการแก่ผู้ที่อยู่ในปกครอง หรือทายาทหรือผู้ปกครองคนใหม่ และให้ทำบัญชีในการจัดการทรัพย์สินส่งมอบภายในเวลาหกเดือน และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมทั้งบัญชี แต่เมื่อผู้ปกครองหรือทายาทร้องขอศาลจะสั่งให้ยืดเวลาก็ได้

ให้นำมาตรา 1580 และมาตรา 1581 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1598/12 นับแต่วันส่งมอบบัญชี ให้เริ่มคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินซึ่งผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ในปกครองจะต้องคืนให้แก่กัน

ถ้าผู้ปกครองใช้เงินของผู้ที่อยู่ในปกครองนอกจากเพื่อประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในปกครองแล้ว ให้เสียดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าคอปปีในจำนวนเงินนั้นตั้งแต่วันใช้เป็นต้นไป

มาตรา 1598/13 ผู้ที่อยู่ในปกครองมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ปกครองเพื่อชำระหนี้ซึ่งค้างอยู่แก่ตน

บุริมสิทธินี้ให้อยู่ในลำดับที่หกถัดจากบุริมสิทธิสามัญอย่างอื่น ตามมาตรา 253 แห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา 1598/14 ผู้ปกครองไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จเว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (1) มีข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรมให้ผู้ปกครองได้รับบำเหน็จ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้อำนาจผู้ปกครองได้รับบำเหน็จเท่าที่กำหนดในพินัยกรรม
- (2) ในกรณีที่พินัยกรรมไม่ได้กำหนดบำเหน็จไว้ แต่ไม่มีข้อกำหนดห้ามผู้ปกครองรับบำเหน็จ ผู้ปกครองจะร้องขอศาลให้กำหนดบำเหน็จในภายหลังก็ได้ ศาลจะกำหนดให้หรือไม่เพียงใดก็ได้
- (3) ในกรณีที่ไม่มีคำสั่งตั้งผู้ปกครองไว้ในพินัยกรรม และไม่มีข้อกำหนดห้ามผู้ปกครองรับบำเหน็จ ศาลจะกำหนดบำเหน็จให้แก่ผู้ปกครองในคำสั่งตั้งผู้ปกครองก็ได้ หรือถ้าศาลมิได้กำหนด ผู้ปกครองจะร้องขอศาลให้กำหนดบำเหน็จในภายหลังก็ได้ ศาลจะกำหนดให้หรือไม่เพียงใดก็ได้

ในการพิจารณากำหนดบำเหน็จ ให้ศาลพิจาระถึงพฤติการณ์ รายได้และฐานะความเป็นอยู่ของผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ในปกครอง

ถ้าผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ในปกครองแสดงได้ว่า พฤติการณ์รายได้หรือฐานะความเป็นอยู่ของผู้ปกครองหรือผู้ที่อยู่ในปกครองได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังที่ได้เข้ารับหน้าที่ผู้ปกครองศาลจะสั่งให้บำเหน็จ งด ลด เพิ่ม หรือกลับให้บำเหน็จแก่ผู้ปกครองอีกก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่มีข้อกำหนดห้ามไว้ในพินัยกรรมมิให้ผู้ปกครองได้รับบำเหน็จด้วย

มาตรา 1598/15 ภายใต้บังคับมาตรา 1598/16 ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถ และภริยาหรือสามีเป็นผู้อุปการะ ให้ภริยาหรือสามีซึ่งเป็นผู้อุปการะมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครอง

มาตรา 1598/16 ในกรณีดังต่อไปนี้ คู่สมรสซึ่งเป็นผู้อุปการะของคู่สมรสที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ จะกระทำใดต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

(1) จำหน่าย จำนำ จำนอง ซึ่งสินส่วนตัว หรือสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

(2) ให้โดยเสนหาซึ่งสินส่วนตัวหรือสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่เป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางสมาคม

(3) ให้เช่าสินส่วนตัวหรือสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเกิน 3 ปี

(4) ก่อให้เกิดหรือระงับซึ่งทรัพย์สินแก่สินส่วนตัวหรือสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 1598/17 ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีหรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถ และศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรสเป็นผู้อุปการะ และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้อุปการะ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้อุปการะเป็นผู้จัดการสินสมรสรวมกันกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความเสียหายแก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งแยกสินสมรสได้

มาตรา 1598/18 ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้อุปการะบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้อุปการะบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือในกรณีที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่บิดามารดาหรือคู่สมรสเป็นผู้อุปการะ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 4

บุตรบุญธรรม

มาตรา 1598/19 บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีจะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุต่ำกว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อยสิบห้าปี

มาตรา 1598/20 การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

มาตรา 1598/21 การรับบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นบุตรบุญธรรมจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองต้องได้รับความยินยอมของบิดาหรือมารดาผู้มีอำนาจปกครองที่ยังมีชีวิตอยู่

ถ้าไม่มีบุคคลผู้ให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอมและการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมนั้นเป็นไปโดยไร้เหตุผล และเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ผู้แทนโดยชอบธรรมหรืออัยการจะร้องขอศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา 1598/22 ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานพยาบาลหรือสถานรับเลี้ยงเด็กหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็กหรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลใดมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี การรับบุตรบุญธรรมให้กระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานพยาบาลหรือสถานรับเลี้ยงหรือของบุคคลดังกล่าว และมีให้นำมาตรา 1598/21 มาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมโดยไร้เหตุผล และการปฏิเสธนั้นเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ อัยการจะร้องขอศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา 1598/23 บทบัญญัติมาตรา 1598/22 ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ยูเอชวี
 ใดถูกหักทิ้งแต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานพยาบาลหรือสถานันที่ระบุไว้ในมาตรา
 1598/22 และบิดามารดาของผู้เยาว์นั้น ในกรณีที่มีทั้งบิดาและมารดา หรือบิดา หรือมารดา
 ของผู้เยาว์นั้น ในกรณีที่มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง ให้นำหนังสือ
 มอบให้ไว้แก่สถานพยาบาลหรือสถานันดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์
 นั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย

หนังสือมอบอำนาจดังกล่าวในวรรคหนึ่ง จะถอนเสียมิได้ ทรายเท่าที่ผู้เยาว์
 นั้นยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานพยาบาลหรือสถานันที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์นั้น

มาตรา 1598/24 บุคคลผู้อาจให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา
 1598/22 จะรับผู้เยาว์ที่ถูกหักทิ้งตามมาตรา นั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนก็ได้ ในเมื่อศาล
 มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของบุคคลดังกล่าว

มาตรา 1598/25 ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่
 สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นไม่สามารถแสดงเจตนา
 ให้ความยินยอมได้หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มีใครได้รับข่าวคราวประการ
 ใดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา 1598/26 ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใดอยู่จะเป็นบุตรบุญธรรม
 ของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598/27 การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตาม
 กฎหมาย

มาตรา 1598/28 บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย
 ของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ให้
 บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1598/29 การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม
ในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุการรับบุตรบุญธรรมนั้น

มาตรา 1598/30 ถ้าบุตรบุญธรรมซึ่งไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดานตายก่อนผู้
รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืนจาก
กองมรดกของบุตรบุญธรรมเพียงเท่าที่ทรัพย์สินนั้นยังคงเหลืออยู่ภายหลังที่ชำระหนี้ของกอง
มรดกเสร็จสิ้นแล้ว

ห้ามมิให้ฟ้องคดีเรียกร้องสิทธิตามวรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่
ผู้รับบุตรบุญธรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของบุตรบุญธรรมหรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่
วันที่บุตรบุญธรรมตาย

มาตรา 1598/31 การเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะ
แล้วจะเลิก โดยความตกลงกันในระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเมื่อใดก็ได้

ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้
ได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาและให้นำมาตรา 1598/20 และมาตรา 1598/21 มาใช้
บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ใ้ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดยคำสั่งศาลตามมาตรา 1598/21
วรรคสอง หรือมาตรา 1598/22 วรรคสอง หรือในกรณีที่ใ้ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม
โดยใ้ได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานพยาบาล หรือสถานัน หรือของผู้ที่
อุปการะเลี้ยงดูเด็กตามมาตรา 1598/22 วรรคหนึ่ง ถ้าผู้เยาว์นั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ
การเลิกรับบุตรบุญธรรมใ้กระทำใ้ต่อเมื่อมีคำสั่งศาล โดยคำร้องขอของผู้มีส่วนใ้เสีย
หรืออัยการ

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อใ้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา 1598/32 การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการสมรส
 ผ่านมาตรา 1451

มาตรา 1598/33 คดีฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น เมื่อ

- (1) ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งอับอายขายหน้า
 อย่างร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- (2) ฝ่ายหนึ่งหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการี
 ของอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- (3) ฝ่ายหนึ่งกระทำการประทุษร้าย อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีก
 ฝ่ายหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อกายหรือจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่าย
 หนึ่งอย่างร้ายแรงและการกระทำนั้นเป็นความผิดมิโทษอาญา อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- (4) ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- (5) ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้อง
 เลิกได้
- (6) ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเกินสามปี เว้นแต่ความ
 ผิดที่กระทำโดยประมาท อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้
- (7) ผู้รับบุตรบุญธรรมทำผิดหน้าที่บิดามารดา และการกระทำนั้นเป็น
 การละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 1564 มาตรา 1571 มาตรา 1573 มาตรา 1574 หรือ
 มาตรา 1575 เป็นเหตุให้เกิดหรืออาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุตรบุญธรรมบุตร
 บุญธรรมฟ้องเลิกได้
- (8) ผู้รับบุตรบุญธรรมถูกถอนอำนาจปกครอง และเหตุที่ถูกถอนอำนาจ
 ปกครองนั้นมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นผู้ไม่สมควรเป็นบิดามารดาบุตร
 บุญธรรมต่อไป บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

(9) บิดาโคจคทะเบียนเด็กเป็นบุตรภายหลังการรับบุตรบุญธรรม และบิดาได้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของบุตรบางส่วนหรือทั้งหมด ผู้รับบุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา 1598/34 ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมเมื่อพ้นกำหนด หนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมหรือควรไต่ขอเท็จจริงอันเป็นเหตุให้เลิกการ นั้นหรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น

มาตรา 1598/35 บุตรบุญธรรมซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบห้าปีจะฟ้องขอเลิกการรับ บุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมของผู้ที่มีสิทธิให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม อัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมมิได้

มาตรา 1598/36 การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาล ย่อมมีผล แต่เวลาที่คำพิพากษาดังที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต ไม่ได้ เว้นแต่โคจคทะเบียนแล้ว

มาตรา 1598/37 เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมกลับคืน สถานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้โดย สุจริตก่อนการจคทะเบียน

ลักษณะ 3

คำอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา 1598/38 คำอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยา หรือระหว่างบิดา มารดากับบุตรนั้นย่อมเรียกจากกันได้เมื่อฝ่ายที่ควรได้รับอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะ เลี้ยงดู หรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่สุขภาพ คำอุปการะเลี้ยงดูนี้ศาลอาจให้ เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ สถานะของผู้รับและ พฤติการณ์แห่งกรณี

มาตรา 1598/39 เมื่อผู้มีส่วนได้เสียแสดงว่าพฤติการณ์รายได้ หรือฐานะ
ของคู่กรณีได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะสั่งแก้ไขในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยให้เพิกถอน ลด
เพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกก็ได้

ในกรณีที่ศาลไม่พิพากษาให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู เพราะเหตุแค่นี้เพียงอย่างเดียวหนึ่ง
ไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ในขณะนั้น หากพฤติการณ์ รายได้ หรือฐานะของ
อีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป และพฤติการณ์รายได้หรือฐานะของผู้เรียกร้องอยู่ในสภาพ
ที่ควรได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ผู้เรียกร้องอาจร้องขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงคำสั่งในคดีนั้นใหม่ได้

มาตรา 1598/40 ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นให้ชำระเป็นเงินโดยวิธีชำระเป็น
ครั้งคราวตามกำหนด เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น ถ้าไม่มีการ
ตกลงกันและมีเหตุพิเศษ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอและศาลเห็นสมควร จะกำหนดให้ค่า
อุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น โดยจะให้ชำระเป็นเงินค้ำยหรือไม่ก็ได้

ในกรณีขอค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เมื่อมีเหตุพิเศษและศาลเห็นเป็นการสมควร
เพื่อประโยชน์แก่บุตร จะกำหนดให้บุตรได้รับการอุปการะเลี้ยงดูโดยประการใด ๆ นอกจาก
ที่คู่กรณีตกลงกันหรือนอกจากที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอก็ได้ เช่นให้ไปอยู่ในสถานการศึกษาหรือ
วิชาชีพ โดยให้ผู้มีหน้าที่ของชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูออกค่าใช้จ่ายในการนี้

มาตรา 1598/41 สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะสละหรือโอนมิได้และ
ไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดี

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

กฎหมายกับสุขภาพสตรี

การจดทะเบียนสมรสซ้อน

คนในสังคมโดยทั่วไปมักมีความเชื่อมั่นในสถาบันครอบครัว พ่อ - แม่ ที่มีบุตร อยู่ในวัยหนุ่มสาว เมื่อบุตรของตนได้ประกอบอาชีพเป็นหลักฐานแล้ว ก็มักต้องการให้บุตรของตนได้แต่งงาน มีครอบครัวที่มั่นคงถาวรสืบไป สำหรับหนุ่มสาวเองเมื่อถึงวัยอันสมควร และมีความพร้อมบางประการแล้ว ก็ย่อมคิดถึงการมีครอบครัว หนุ่มสาวทั้งหลายจึงได้คบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเสาะหาไว้เป็นคู่ครองในอนาคต ถ้าหากถูกใจและพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย การตัดสินใจแต่งงาน ย่อมเกิดขึ้น เมื่อได้ทำพิธีแต่งงานกันเรียบร้อยแล้ว ในทางกฎหมายยังถือว่า การเป็นสามีภรรยา นั้นยังไม่สมบูรณ์ การเป็นสามีภรรยาจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อสามีภรรยาคนนั้นได้มีการจดทะเบียนสมรสเรียบร้อยแล้ว ส่วนจะจดทะเบียนสมรส ณ สถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดนั้น ไม่มีข้อกำหนดไว้

ในสภาพปัจจุบัน ยังมีสามีภรรยาอีกหลายร้อยหลายพันคู่ที่ทำการสมรสแล้ว แต่ละเลยต่อการจดทะเบียนสมรส บางคู่มีบุตรเจริญเติบโตแล้วถึงได้ตัดสินใจไปจดทะเบียนสมรสเพื่อเหตุผลบางประการ สามีภรรยาบางคู่มิได้ทำพิธีแต่งงาน แต่ได้ไปจดทะเบียนสมรสถูกต้อง ย่อมถือว่าเป็นสามีภรรยาถูกต้องตามกฎหมาย กฎหมายที่ว่าด้วยทะเบียนสมรสมีความสำคัญอยู่ในตัวของมันเอง นับเป็นกฎหมายที่ช่วยปกป้องคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของสามีภรรยา แต่ก็ยังมีสุขภาพบุรุษและสุขภาพสตรีเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังโกหกหลอกลวงไปจดทะเบียนสมรสซ้อน ด้วยเหตุผลลวงนานานับประการ

การจดทะเบียนสมรสนั้นสมบูรณ์ได้ทุกครั้ง แต่จะสมบูรณ์ได้ก็วัน ที่เคื่อน ก็ปี นั้นแล้วแต่พฤติการณ์ของคู่สมรส กล่าวคือถ้าเป็นการจดทะเบียนสมรสซ้อน ผู้ที่ได้จดทะเบียนก่อน ย่อมถือว่าเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิที่จะร้องขอศาลขอให้สั่งให้การจดทะเบียนสมรสครั้งหลังโมฆะได้ ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่จดทะเบียนสมรสทีหลัง ไม่มีสิทธิที่จะร้องขอศาลให้สั่งการ

การจดทะเบียนสมรสครั้งแรกเป็นโมฆะได้ การจดทะเบียนสมรสครั้งนั้น อยู่ในฐานะเสียเปรียบ เพราะอาจจะถูกศาลสั่งให้เป็นโมฆะได้ ขอยกตัวอย่างการจดทะเบียนสมรสครั้งหนึ่ง ดังนี้

ชายมีคนรักของเขาอยู่ แต่หากหญิงคนรักนั้นมีไค้เป็นผู้ที่มีความเหมาะสมหรือคู่ควรกับชายนั้นในทัศนะของผู้ใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่อง เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ ฐานะ ศักดิ์ศรีตระกูล อาชีพ บุคลิกลักษณะ ฯลฯ ส่วนทางผู้ใหญ่มิหญิงที่เหมาะสมและคิดว่าคู่ควรกับชายนั้นมาเสนอให้ชายนั้นไค้พิจารณา ชายนั้นก็รับไว้พิจารณา และก็ยอมรับว่าเห็นด้วยในความเทียบเท่า ไม่ปฏิเสธในความเหมาะสม แต่ตนก็ไม่สามารถหักห้ามจิตใจตัวเองให้ตัดสัมพันธ์กับหญิงคนรักของคนไค้ ขณะเดียวกันก็เห็นเป็นการไค้เปรียบของหญิงที่ผู้ใหญ่เสนอแนะ หรืออาจจะเป็นความรู้สึกเข้าลักษณะรักที่เสียคายน้องหรืออาจจะมีเหตุผลอย่างอื่น เช่น ผู้ใหญ่อาจจะบีบบังคับโดยอาศัยทรัพย์สินมรดกเป็นเครื่องมือหรือความรักใคร่เกรงใจซึ่งชายนั้นมีอาจจะชักชวนไค้ จึงแสดงบทกถ้อยความผู้ใหญ่ เอาใจอ่อนปรนทาม เพื่อประโยชน์ของตนเอง จนผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายตายใจว่าจะจัดงานการวิวาห์ให้หนุ่มสาวไค้สมรสอยู่กินกันอย่างสมเกียรติเป็นบิกกันแดนสืบไป จึงไค้เตรียมจัดงานอย่างใหญ่โต กำหนดวันฤกษ์คืออย่างเป็นที่ศรัทธา แต่ก่อนที่จะถึงวันงานมโหฬารนั้น ชายไค้ชักชวนหญิงคนรักไปจดทะเบียนสมรสล่วงหน้าเสียก่อนแล้ว โดยมีไค้เปิดเผยต่อผู้ใหญ่ ทั้งสองปกปิดไว้เป็นความลับเฉพาะ ฝ่ายหญิงก็เก็บตัวไม่มาซักขวางในพิธีสมรส ส่วนหญิงที่เป็นคู่สมรสนั้นก็หลงเข้าสู่พิธีสมรสพร้อมทั้งจดทะเบียนสมรสในวันสมรสพร้อมหน้าสักขีพยานผู้ทรงเกียรติทั้งหลาย ความสุขจรใจว่าไค้จดทะเบียนกับชายนั้นเป็นคนแรก เพราะผู้ใหญ่ผู้ใหญ่มิก็รับรองเป็นหลักประกันอยู่ กรณีเช่นนี้ไค้ไค้เพียงหลักประกันจากญาติผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ในทางกฎหมายแล้วยอมอยู่ในฐานะเสียเปรียบ เพราะอาจจะถูกอีกฝ่ายหนึ่งร้องขอให้ศาลสั่งให้การสมรสนั้นเป็นโมฆะได้ ฉะนั้นจึงขอเรียนเตือนคุณผู้หญิงที่อยู่ในสภาวะเช่นนี้ไค้ไปครใช้ความระมัดระวังก่อนที่ท่านจะเข้าสู่ประตูวิวาห์ ความยุ่งยากในเรื่องของการจดทะเบียนสมรสครั้งนี้ ทางสมาคมบัณฑิตศรีทางกฎหมายเห็นเป็นช่องว่างที่ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลง

แก่โงมมานานแล้ว ทางสมาคมได้เคยเสนอให้มีการแสดงสถานภาพของบุคคลไว้ใน
บัตรประจำตัว แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณา ฉะนั้นผู้หญิงทั้งหลายจึงจำเป็นต้องพยายาม
ช่วยตนเองไปพลาง ๆ ก่อน

กฎหมายต่าง ๆ ที่มีบัญญัติขึ้นไว้ ก็เพื่อจะช่วยจัดระเบียบของสังคมให้ประชาชน
ได้มีชีวิตอยู่อย่างมีระเบียบเรียบร้อย ไม่อวดอ้างก้าวก่ายรุกรานต่อกัน บัญญัติเป็นสิทธิ
และหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ ฉะนั้นหากประชาชนในชาติจะให้ความเคารพโดยปฏิบัติตามที่
กฎหมายกำหนดไว้ ก็จะช่วยรักษาปัญหาของสังคมได้มากพอๆ เรื่องของการจดทะเบียน
สมรสขณะนี้ ผู้หญิงถูกหลอกดวงมิดบังด้วยกวีวิธีต่าง ๆ นานา มากมายหลายอย่าง มันเป็น
ความขมขื่นไม่เฉพาะแต่ผู้หญิงที่เป็นภรรยาคนแรกเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวโยงไปถึงปัญหา
ครอบครัว และสังคมแฉะ ๆ ที่ไม่สงบสุขด้วย จริงอยู่ตามกฎหมายแม้จะระบุว่าการจก-
ทะเบียนสมรสจะมีได้เพียงคนเดียว แต่เมื่อเกิดมีทะเบียนสมรสอื่นก็ไม่ผิด ถ้าไม่มีใคร
ไปฟ้องร้องต่อศาลขอให้เพิกถอน เพราะผู้หญิงจำนวนไม่น้อยเป็นคนใจอ่อน ไม่ต้องการ
ทำร้ายคนที่ตนรักให้เดือดร้อน จึงมักจะปล่อยให้เลยตามเลย ฉะนั้นในรายที่รู้ ๆ เห็น ๆ
กันอยู่ว่าฝ่ายชายจดทะเบียนสมรสอยู่ก่อนแล้ว ก็ควรจะให้เวลาฝ่ายชายจัดการคดีกลาง
ปัญหาให้หมดสิ้นเสียก่อน ก่อนที่หญิงคนใหม่จะก้าวเข้าไปยืนซ้อนอยู่ข้างหลังของภรรยา
คนแรก ซึ่งยอมอยู่ในฐานะเสียเปรียบทุกประการ